

KESTÄVÄN ELÄMÄNTAVAN KARTOITUSLOMAKE VARHAISKASVATUKSEEN

Tämä kartoituslomake on tarkoitettu kestävää elämäntapaa edistävän toiminnan arvioimiseen sekä eettisesti ja vastuullisesti kestävän toiminnan kehittämiseen varhaiskasvatuksessa. Kartoituksessa on huomioitu kansainväliset kestävän kehityksen tavoitteet (AGENDA 2030), Sustainable Development Goals (SDG). Kartoituslomake perustuu kansainvälisen varhaiskasvatusjärjestön (OMEP) kestävän kehityksen arviointiasteikkoon (ERS-SDEC, ESD Rating Scale). Kartoituslomakkeessa huomioidaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden asettamat tavoitteet kestävälle elämäntavalle.

OHJEISTUS:

Kartoitusprosessi jakautuu kolmeen ulottuvuuteen Brundtlandin komission (1987) määritelmän mukaan:

- **Ekologinen kestävyys**, jossa arvioidaan luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemin toimivuuden ylläpitämistä
- **Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys**, jossa arvioidaan oikeudenmukaisuuden toteutumista
- **Taloudellinen kestävyys**, jossa arvioidaan luonnonvarojen säästeliästä ja tasapainoista käyttöä

Jokainen ulottuvuus sisältää viisi näkökulmaa, joiden avulla arvioidaan kestävää toimintakulttuuria.

- 1.) Keskustelkaa ensin, miten kukin kolmesta ulottuvuudesta ilmenee toiminnassanne. Voitte keskittyä myös yhteen ulottuvuuteen kerrallaan.
- 2.) Kirjatkaa vastaus jokaisen ulottuvuuden alkuun ja pohtikaa sitten yhdessä, mikä neljästä pedagogisen toiminnan kuvauksesta vastaa parhaiten tämänhetkistä toimintaanne. Huomatkaa, että lasten ikä ja kehitystaso sekä lapsiryhmän rakenne, lasten tarpeet ja heidän mielenkiinnon kohteet vaikuttavat siihen, miten kestävää elämäntapaa käsitellään lasten kanssa.
- 3.) Kirjatkaa lopuksi kunkin ulottuvuuden yhteyteen, miten aiotte edistää kestävää toimintakulttuuria tulevaisuudessa.

Pedagogisen toiminnan kuvaukset:

- Riittämätön = asiaa *ei* vielä huomioida *lainkaan* toiminnassa tai se huomioidaan *harvoin* tai *satunnaisesti*.
- Vähäinen = asia huomioidaan *toisinaan* tai *jossain määrin* (esimerkiksi teemapäivät tai -viikot, valistusmateriaali, tiedottaminen, keskustelu, toiminnalliset menetelmät).
- Hyvä = asiaa tutkitaan ja pohditaan *säännöllisesti* tai *usein* lasten kanssa monimuotoisissa oppimisprosesseissa (leikki, taiteellinen ilmaisu, tutkiva oppiminen, digitaaliset laitteet), joissa vahvistetaan myös lasten taitoja kriittiseen ja reflektiiviseen keskusteluun.
- Erinomainen = asiaa käsitellään *systemaattisesti* ja *tavoitteellisesti* kasvatusyhteisössä, myös varhaiskasvatuksen ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa paikallisesti, valtakunnallisesti ja/tai kansainvälisesti.

Ekologinen kestävyys

Ymmärrys itsestä osana ekosysteemiä (SDG 13, 14, 15)

Millä tavalla huomioitte nykyisessä toiminnassanne *ymmärryksen itsestä osana ekosysteemiä*?

Käsitlemme harvoin tai emme koskaan ihmistä osana luontoa. Havainnoimme, tunnistamme tai nimeämme kasvi- ja eläinlajeja satunnaisesti.	Tarkastelemme jossain määrin ihmistä osana luonnon ekosysteemiä. Opettelemme jonkin verran kasvi- ja eläinlajeja ja tarkastelemme niihin liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä.	Tuemme lapsia säännöllisesti omaksumaan eettisen ajatuksen ihmisestä osana ekosysteemiä. Kannustamme havainnoimaan ja tutkimaan luontoa moniaistisesti eri vuodenaikoina. Nimeämme myös kasvi- ja eläinlajeja ja keskustelemme niistä usein.	Käsitlemme lasten kanssa monipuolisesti ihmisen ja luonnon suhdetta. Pyrimme tavoitteellisesti saavuttamaan ekosysteemien tasapainon ja tukemaan luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Sovellamme tutkivaa työtapaa systemaattisesti luonnon ja kasvi- ja eläinlajien havainnoimisessa, tunnistamisessa ja nimeämisessä sekä opetamme lapsia vaikuttamaan kasvien- ja eläinlajien säilymisen puolesta.
--	--	--	---

Ekologinen kestävyys

Arvostava luontosuhde (SDG 13, 14, 15)

Millä tavalla huomioitte nykyisessä toiminnassanne *arvostavan luontosuhteen*?

Käsitlemme harvoin tai emme koskaan luonnon ja sen monimuotoisuuden kunnioittamista lasten kanssa. Toimimme satunnaisesti luonnon suojelun puolesta.	Keskustelemme lasten kanssa toisinaan ekologisesta kestävydestä ja ekosysteemistä. Toimimme jossain määrin ympäristömyönteisesti.	Huomioimme säännöllisesti elinympäristön terveellisyyden, turvallisuuden ja viihtyvyyden ehtoja ja toimimme usein ympäristömyönteisesti.	Käsitlemme luonnon kunnioittamista ja suojelua yhdistäen ja soveltaen sitä osana pedagogiikkaa, lasten mielenkiinnon kohteet huomioiden. Koko kasvatusyhteisömme osallistuu ja sitoutuu toimintaan.
--	---	--	---

Ekologinen kestävyys

Luonnosta nauttiminen ja luonnossa rauhoittuminen (SDG 3, 4, 13, 14, 15)

Millä tavalla huomioitte nykyisessä toiminnassanne *luonnosta nauttimisen ja luonnossa rauhoittumisen*?

Virkistäydymme tai rauhoitumme luonnossa tai koemme luonnon esteettisyyttä harvoin. Sovellamme luontoelämyksiä satunnaisesti oppimisessa.	Retkeilemme toisinaan lasten kanssa luonnossa ja nautimme luonnon rauhasta. Kerromme lapsille jonkin verran luonnon myönteisistä terveysvaikutuksista.	Virkistäydymme ja leikimme luonnossa säännöllisesti. Ohjaamme lapsia myös rentoutumaan ja rauhoittumaan luonnossa. Sovellamme usein ulkopedagogiikkaa toiminnassamme. Tutkimme luonnon vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin lasten kanssa ja keskustelemme niistä yhdessä.	Vaalimme luonnon tuottamia myönteisiä terveys- ja hyvinvointivaikutuksia tavoitteellisesti. Opastamme lapsia rauhoittumaan, nauttimaan sekä elpymään luonnossa. Ulkopedagogiikka on yhdistynyt kiinteäksi osaksi toimintaamme ja toteutamme sitä suunnitelmallisesti.
---	--	---	---

Ekologinen kestävyys

Vastuullinen toiminta elinympäristössä (SDG 3, 6, 7, 11, 12, 13, 14, 15)

Millä tavalla huomioitte nykyisessä toiminnassanne *vastuullisen toiminnan elinympäristössä*?

Edistämme satunnaisesti vastuullista toimintaa elinympäristössä. Vahvistamme harvoin tai emme koskaan lasten kasvua kestävään elämäntapaan.	Suuntaamme lasten huomiota jossain määrin terveellisen, turvallisen ja viihtyisän elinympäristön rakentamiseen. Seuraamme jonkin verran ekologista jalanjälkeä (luonnonvarojen käyttöä) ja pyrimme pienentämään ympäristön kuormitusta.	Edistämme säännöllisesti vastuullista ja ympäristömyönteistä toimintaa tarjoten tietoa ja konkreettisia esimerkkejä kestävä elämäntavan mukaiseen toimintaan. Toimimme usein esimerkkinä lapsille, keskustelemme arjen valintojen tärkeydestä ja mahdollistamme lapsille monipuolisen toiminnan ympäristön parhaaksi.	Edistämme tavoitteellisesti vastuullista toimintaa elinympäristössä ja rohkaisemme lapsia ympäristömyönteisiin tekoihin. Tutkimme lasten kanssa systemaattisesti ja monipuolisesti, millaisia paikallisia ja globaalisia ympäristövaikutuksia omalla toiminnalla on.
---	---	---	--

Ekologinen kestävyys

Ympäristöongelmien ehkäisy ja niihin puuttuminen (SDG 3, 4, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16)

Millä tavalla huomioitte nykyisessä toiminnassanne *ympäristöongelmien ehkäisyn ja niihin puuttumisen*?

Ehkäisemme harvoin ennalta ympäristöongelmia. Puutimme satunnaisesti paikallisiin tai alueellisiin ongelmiin. Käsitlemme ihmisten ympäristölle aiheuttamia ekologistia muutoksia harvoin.	Käsitlemme jonkin verran paikallisia, alueellisia ja globaaleja ympäristöongelmia lasten kanssa. Keskustelemme jossain määrin lasten kanssa ihmisten ympäristölle aiheuttamista ekologisista muutoksista.	Ehkäisemme säännöllisesti ympäristöongelmien syntyä ja pyrimme ratkaisemaan ongelmien vaikutuksia ja haittoja yhdessä lasten kanssa. Käsitlemme usein ympäristöön liittyviä paikallisia, alueellisia ja globaaleja huolia toiminnallisesti ja ratkaisukeskeisesti.	Työskentelemme tavoitteellisesti erilaisten ympäristöongelmien ehkäisemiseksi. Perehdymme ja selvitämme ongelmia erilaisissa verkostoissa. Toimimme yhteistyössä perheiden sekä paikallisten että kansainvälisten yhteistyötahojen kanssa ympäristöongelmien ehkäisyssä ja niihin puuttumisessa. Rohkaisemme lapsia toimimaan ja vaikuttamaan ympäristönsuojelussa.
---	---	--	---

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

Sosiaaliset ja tunnetaidot sekä kiusaaminen (SDG 3, 4, 5, 8, 10, 16)

Millä tavalla huomioitte nykyisessä toiminnassanne *sosiaaliset ja tunnetaidot sekä kiusaamisen*?

Vahvistamme lasten kykyä tunnistaa, nimetä ja ymmärtää tunteita satunnaisesti. Harjoittelempa harvoin toisten ihmisten huomioon ottamista sekä heidän asemaansa asettumista. Toimimme harvoin erilaisissa ryhmissä yhteistyötaitoja opetellen.	Havainnoimme ja tuemme lasten vertaissuhteita jossain määrin ja kannustamme heitä toisinaan toimimaan erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Edistämme jossain määrin lasten itsesääätelytaitojen kehitystä ja toiminnanohjausta erilaisin pedagogisin keinoin.	Tarkastelemme säännöllisesti ryhmadynamiikkaa ja lasten keskinäisiä valtasuhteita. Käsittelemme lasten kanssa usein ristiriitatilanteita ja opastamme heitä toimimaan riitatilanteissa rakentavasti. Selvitämme häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteet ja tarjoamme lohdutusta. Keskustelemme niistä myös usein lasten huoltajien kanssa. Etsimme ratkaisuja yhdessä kaikkia osapuolia kuunnellen.	Olemme laatineet kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman yhteistyössä perheiden kanssa. Arvioimme suunnitelman toteutumista säännöllisesti. Rakennamme systemaattisesti yhdessä lasten, perheiden ja muiden yhteistyötahojen kanssa varhaiskasvatukseen kiusaamisen vastaista toimintakulttuuria. Työskentelemme väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisemiseksi ja edistämme tavoitteellisesti väkivallattomuutta ja rauhaa.
--	---	--	--

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

Yhdenvertaisuus ja yksilölliset tarpeet (SDG 3, 4, 5, 8, 10, 16)

Millä tavalla huomioitte nykyisessä toiminnassanne *yhdenvertaisuuden ja yksilölliset tarpeet*?

Käsitlemme harvoin tai emme lainkaan syrjintää ja ihmisten yhdenvertaisuutta. Huomioimme satunnaisesti opetusmateriaalien ja -tapojen valinnassa lasten yksilöllisiä mahdollisuuksia osallistua toteutettavaan toimintaan.	Keskustelemme toisinaan kaikkien ihmisten samanarvoisuudesta ja kannustamme lapsia kohtelevaan kaikkia ihmisiä yhdenvertaisesti riippumatta henkilön iästä, syntyperästä, vammaisuudesta tai muusta henkilöön liittyvästä tekijästä huolimatta. Opetusmateriaalin ja -tapojen valinnassa huomioimme jossain määrin kaikkien lasten yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua toimintaan.	Työskentelemme säännöllisesti eriarvoisuuden poistamiseksi tarkastelemalla lasten kanssa syrjinnän mekanismeja luomalla uusia tapoja toimia yhdessä. Puutumme eriarvoistaviin käytänteisiin johdonmukaisesti. Toteutamme usein moninaisuuden huomioivaa pedagogiikkaa, jonka avulla mahdollistamme kaikille lapsille osallisuuden ja myönteisen kokemuksen kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta.	Olemme laatineet yhteistyössä perheiden kanssa yhdenvertaisuussuunnitelman, joka ohjaa edistämään ja arvioimaan yhdenvertaisuuden toteutumista. Rakennamme systemaattisesti yhdessä lasten, perheiden ja muiden paikallisten ja kansainvälisten yhteistyötahojen kanssa yhdenvertaista varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. Ohjaamme lasta tavoitteellisesti moninaisuutta arvostavan yhteiskunnan jäsenyyteen.
--	---	---	---

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

Kulttuurinen moninaisuus (SDG 3, 4, 5, 8, 10, 16)

Millä tavalla huomioitte nykyisessä toiminnassanne *kulttuurisen moninaisuuden*?

Saatavilla olevat kirjat, lelut sekä mediasisällöt eivät kuvasta etnistä ja kulttuurista moninaisuutta. Huomioimme harvoin opetusmateriaalin ja -tapojen valinnassa ryhmän lasten kielellisen, kulttuurisen, uskonnollisen ja katsomuksellisen moninaisuuden.	Käytössämme on joitain kirjoja, leluja ja mediasisältöjä, jotka kuvastavat etnistä kirjoa, myös vähemmistökansoja, sekä kulttuurista moninaisuutta. Olemme valikoineet opetusmateriaalit ja -tavat siten, että ne huomioivat jossain määrin ryhmän kielellisen, katsomuksellisen, uskonnollisen ja kulttuurisen moninaisuuden. Toisinaan toteutamme teemallisia oppimiskokonaisuuksia (esim. rasismiin vastainen viikko).	Hyödynnämme usein kirjoja, leluja ja mediasisältöjä, jotka kuvastavat etnistä kirjoa, vähemmistökansoja ja moninaisia kulttuureita. Keskustelemme lasten kanssa yhteiskunnan monimuotoisuudesta ja erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista ja puramme erilaisuuteen liittyviä ennakkoluuloja ja -asenteita.	Ohjaamme lapsia systemaattisesti käsittelemään yhteiskunnan moninaisuutta leikeissään ja vertaisvuorovaikutuksessa. Suunnittelemme lasten kanssa toimintaa, joka edistää kunnioittavaa suhtautumista eri kieliä, katsomuksia, uskontoja ja kulttuureita kohtaan. Rakennamme yhdessä lasten, perheiden ja muiden paikallisten ja kansainvälisten yhteistyötahojen kanssa kulttuurista moninaisuutta kunnioittavaa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria ja yhteiskuntaa.
---	---	---	---

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

Sukupuolten tasa-arvo ja sukupuolisensitiivinen kasvatus (SDG 3, 4, 5, 8, 10, 16)

Millä tavalla huomioitte nykyisessä toiminnassanne *sukupuolten tasa-arvon ja sukupuolisensitiivisen kasvatuksen*?

Saatavilla olevat kirjat, lelut sekä mediasisällöt ylläpitävät perinteisiä sukupuolirooleja. Käsittelemme harvoin tai emme koskaan sukupuolten moninaisuutta. Sukupuolisensitiivinen kasvatus toteutuu toiminnassamme satunnaisesti.	Hyödynnämme jossain määrin kirjoja, leluja ja muita mediasisältöjä, jotka purkavat perinteistä sukupuoliajaottelua ja tarkastelevat sukupuolen mukaista käyttäytymistä epätotunnaisesti. Toteutamme toisinaan sukupuolisensitiivistä kasvatusta ja kannustamme lapsia tekemään valintoja sukupuolesta riippumatta.	Monet saatavilla olevista kirjoista leluista ja mediasisällöistä esittävät naiset ja miehet epätyypillisissä sukupuolirooleissa. Keskustelemme lasten kanssa usein sukupuolistereotypioista ja käsittelemme sukupuolistavia käytäntöjä kriittisesti. Rohkaisemme lapsia säännöllisesti tekemään valintoja ilman sukupuoliin liitettyjä rooleja ja ennakko-odotuksia.	Ohjaamme lapsia systemaattisesti kirjojen, lelujen ja mediasisältöjen pariin, jotka haastavat perinteistä sukupuoliajaottelua ja kuvastavat sukupuolten moninaisuutta. Puutemme toiminnassamme ilmeneviin eriarvoistaviin rakenteisiin johdonmukaisesti ja luomme johdonmukaisesti sukupuolen moninaisuutta kunnioittavaa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria erilaisissa yhteistyöverkostoissa.
--	--	--	--

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

Perheiden moninaisuus (SDG 1, 3, 4, 5, 8, 10, 16)

Millä tavalla huomioitte nykyisessä toiminnassanne *perheiden moninaisuuden*?

Saatavilla olevat kirjat, lelut sekä mediasisällöt eivät kuvasta perheiden moninaisuutta. Käsittelemme harvoin tai emme koskaan perheiden erilaisia elämäntapoja ja arvomaailmoja. Otamme satunnaisesti puheeksi erilaiset perhemuodot ja perheiden erilaiset sosioekonomiset asemat.	Hyödynnämme jossain määrin kirjoja, leluja ja muita mediasisältöjä, jotka tuovat esille perhemuotojen moninaisuuden. Valikoimme toisinaan opetusmateriaalit ja -tavat siten, että ne huomioivat perheiden moninaisuuden; keskustelemme myös jossain määrin lasten kanssa aiheesta. Tunnistamme ja kunnioitamme perheiden erilaisia elämäntapoja ja arvoja sekä yhteiskunnallista asemaa.	Monet saatavilla olevista kirjoista leluista ja mediasisällöistä kuvastavat perheiden moninaisuutta. Pohdimme säännöllisesti lasten kanssa perheiden moninaisuutta ja edistämme arvostavaa suhtautumista erilaisia perheitä ja heidän elämäntapojaan kohtaan.	Ohjaamme lapsia systemaattisesti kirjojen, lelujen ja mediasisältöjen pariin, jotka käsittelevät perheiden moninaisuutta. Tarkastelemme lasten kanssa erilaisia perhetilanteita ja -suhteita kunnioittavasti, jotta jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi. Puutemme toiminnassamme ilmeneviin eriarvoistaviin rakenteisiin johdonmukaisesti ja luomme tavoitteellisesti yhteistyössä huoltajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa perheiden moninaisuutta kunnioittavaa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria.
---	--	---	--

[illegible]

Taloudellinen kestävyys

Kohtuullisuuden ja säästeliäisyyden opettelu (SDG 4, 5, 8, 10, 11, 12)

Millä tavalla huomioitte nykyisessä toiminnassanne *kohtuullisuuden ja säästeliäisyyden opettelu*n?

Käsitlemme säästeliäisyyttä ja kohtuullisuutta harvoin tai emme lainkaan. Pohdimme rahan arvoa satunnaisesti.	Tarjoamme lapsille jossain määrin mahdollisuuksia käsitellä säästävää, kohtuullisuutta ja rahan arvoa (esim. kauppaleikki).	Kannustamme usein säästeliäisyyteen ja kohtuullisuuteen ja ohjaamme lapsia pohtimaan tehokkuuden lisäämistä ja tuottavuuden tavoittelua kriittisesti. Rohkaisemme lapsia pohtimaan rahan arvoa ja otamme heidät mukaan hankinta- ja ostopäätöksiä (sisustus, tavarat, lelut, kirjat ja digitaaliset laitteet) tehdessämme.	Tuemme systemaattisesti kriittistä asennetta kaikkeen kuluttamiseen ja opastamme lapsia hahmottamaan rahan arvoa leikeissä ja erilaisissa arjen tilanteissa. Ohjaamme lapsia tavoitteellisesti ja konkreettisin esimerkein säästeliäisyyteen ja kohtuullisuuteen. Pyrimme yhteistyössä paikallisten ja kansainvälisten tahojen kanssa vaikuttamaan vaurauden oikeudenmukaiseen jakautumiseen.
---	---	--	---

Taloudellinen kestävyys

Hankintojen vastuullisuus ja resurssien/materiaalien käyttö (SDG 1, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16)

Millä tavalla huomioitte nykyisessä toiminnassanne *hankintojen vastuullisuuden ja resurssien/materiaalien käytön*?

Käsitlemme hankintojen (sisustus, tavarat, lelut, kirjat ja digitaaliset laitteet) vastuullisuutta ja tavaroiden tuotantoprosessia harvoin tai emme koskaan. Tarkastelemme satunnaisesti materiaalien kiertokulun eettisiä näkökohtia tai ympäristövaikutuksia.	Kiinnitämme toisinaan huomiota hankintojen ympäristövaikutuksiin ja kerromme lapsille tavaroiden valmistuksesta. Kunnostamme jossain määrin tavaroita ja keksimme niille uusia käyttötapoja. Kierrätämme jonkin verran käytöstä poistettavia tavaroita.	Keskustelemme monipuolisesti hankintojen ympäristövaikutuksista ja pohdimme säännöllisesti ja kriittisesti tavaroiden valmistus- ja tuotantoprosessin vastuullisuutta. Tutkimme lasten usein kanssa kierrätetyn materiaalin matkaa uudeksi tavaraksi ja keksimme tavaroille uusia käyttötarkoituksia. Suosimme kierrätystä, tavaroiden yhteiskäyttöä ja lainaamista.	Selvitämme systemaattisesti hankintojen paikallisia, alueellisia ja globaaleja vaikutuksia. Käsitlemme lasten kanssa monipuolisesti ja kriittisesti erilaisten valmistus- ja tuotantoprosessien ympäristövaikutuksia ja inhimillisiä seurauksia. Pohdimme tarkasti uusien hankintojen tarpeellisuutta ja pyrimme tavoitteellisesti vähentämään uusia hankintoja; sen sijaan suosimme materiaalien uusiokäyttöä.
---	---	--	---

Taloudellinen kestävyys

Energian ja veden käyttö (SDG 3, 4, 6, 7, 11, 12, 13, 14, 15)

Millä tavalla huomioitte nykyisessä toiminnassanne *energian ja veden käytön*?

Käsitlemme energiaa ja vettä säästäviä käyttötottumuksia ja ratkaisuja satunnaisesti. Tarkastelemme energiatehokuutta harvoin tai emme lainkaan.	Pyrimme vähentämään jossain määrin ympäristöä kuormittavaa energian ja veden kulutusta. Vältämme toisinaan veden, valaistuksen ja elektronisten laitteiden turhaa käyttöä.	Pohdimme kriittisesti veteen ja energiantuotantoon ja -käyttöön liittyviä kysymyksiä ja käyttötottumuksiamme. Pyrimme säännöllisesti suosimaan energiankulutuksessa ekologisia valintoja. Rohkaisemme lapsia usein kekseliäisyyteen energiaan ja veteen liittyviä ilmiöitä tutkiessamme.	Seuraamme systemaattisesti energian ja veden kulutusta lasten kanssa. Vältämme uusiutumattomien energiavarojen käyttöä ja pyrimme tuottamaan käytettävää energiaa omavaraisesti. Energian ja veden järkevästä käytöstä keskustellaan lasten kanssa monipuolisesti ja heitä opastetaan ymmärtämään energiantuotannon ja vedenkulutuksen globaaleja vaikutuksia. Lapsia rohkaistaan vaikuttamaan vastuullisen energian ja veden käyttöön.
--	--	--	---

Taloudellinen kestävyys

Ruokakasvatus ja ruokajätteiden sekä ruokahävikin vähentäminen (viljely) (SDG 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15)

Millä tavalla huomioitte nykyisessä toiminnassanne *ruokakasvatuksen ja ruokajätteiden sekä ruokahävikin vähentämisen*?

Käsitlemme harvoin tai emme koskaan ruoan alkuperää. Kierrätämme tai pyrimme vähentämään pakkaus- ja talousjätteitä sekä ruokahävikkiä satunnaisesti.	Keskustelemme jonkin verran ruuan merkityksestä lasten kanssa. Saatavilla on toisinaan ympäristöystävällisiä ateriavaihtoehtoja (esim. kasvisruokaa ja lähiruokaa). Opastamme jossain määrin lapsia vähentämään ruokahävikkiä ja kierrättämään pakkaus- ja talousjätteet.	Keskustelemme usein lasten kanssa ruuan kulttuurisista, sosiaalisista ja taloudellista merkityksistä. Tutkimme säännöllisesti yhdessä ruuan alkuperää ja ruokaketjua. Ruokahävikki on minimoitu ja paneudumme ruokajätteiden ja -hävikin hyödyntämiseen usein. Viljelemme pienimuotoisesti, mutta harkitusti.	Tutkimme systemaattisesti ruokaketjun vastuullisuutta (paikallisuus, ympäristö, eläinten hyvinvointi, työhyvinvointi, ravitsemus, taloudellinen vastuu ja tuoteturvallisuus). Pohdimme kriittisesti ruuan eettisiä ja ympäristöllisiä vaikutuksia. Lasten kanssa viljellään, kompostoidaan sekä tehdään ruokaa paikallisista ja sesonginmukaisista raaka-aineista. Toteutamme ruokakasvatusta johdonmukaisesti perheiden ja muiden yhteistyötahojen kanssa.
---	---	---	---

Taloudellinen kestävyys

Terveellinen elämäntapa sekä psyykkinen ja fyysinen hyvinvointi (SDG 2, 3, 4, 6, 10)

Millä tavalla huomioitte nykyisessä toiminnassanne *terveellisen elämäntavan sekä psyykkisen ja fyysisen hyvinvointi*?

Käsitlemme lasten kanssa harvoin turvallisuuteen, terveelliseen elämäntapaan sekä fyysisen ja psyykkisen hyvinvointiin liittyviä asioita. Henkilökohtaisesta hygieniasta ja suun terveyden tärkeydestä puhumme satunnaisesti.	Keskustelemme jonkin verran unen, ravinnon, liikunnan ja ihmissuhteiden merkityksestä lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Opastamme toisinaan lapsia liikkumaan turvallisesti liikenteessä. Tuemme jossain määrin lasta terveellisten elämäntapojen omaksumisessa.	Pohdimme säännöllisesti yhdessä lasten kanssa terveyttä ylläpitäviä ja edistäviä tekijöitä (esim. valveen ja levon rytmi, tietoinen mediankäyttö, läheiset ihmissuhteet, liikunta ja ravinto) ja ohjaamme heitä kiinnittämään niihin huomiota arjessaan. Osoitamme lapsille usein, millaisia myönteisiä vaikutuksia hygienialla, turvallisuudella ja mielen hyvinvoinnilla on itselle ja muille ihmisille.	Työskentelemme tavoitteellisesti koko kasvatusyhteisön kanssa lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia tukien. Opastamme lapsia huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan ja hyödynnämme yhteistyötahojen asiantuntijuutta terveellisen elämäntavan edistämässä sekä psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin taustatekijöihin vaikuttamisessa (esim. asiantuntijoiden vierailut). Kannustamme lapsia vaikuttamaan ja toimimaan terveyden edistämiseksi globaalisti.
---	---	--	---

[illegible]